

Στον αστερισμό της αριστερής μελαγχολίας

8. Η ελληνική ποίηση από τη σκοπιά του Παγκόσμιου Νότου

Η συστηματική κριτική καθώς και η επιστήμη της φιλολογίας οφείλουν να πειραματίζονται με νέες μεθόδους. Όπως ανελίσσεται και μεταβάλλεται η λογοτεχνία, ανάλογα πρέπει να μεταβάλλεται η μεθοδική ανάγνωσή της. Καινοτόμες ποιητικές τάσεις αξίζει να ερευνώνται με καινοτόμες αναγνώσεις. Έτσι η μελέτη της ποιητικής γενιάς του 2000 οφείλει να δοκιμάζει σημερινές ερμηνευτικές προσεγγίσεις.

Τα τελευταία χρόνια έχω προτείνει πειραματικές αναγνώσεις με σπουδές επιτέλεσης (<https://www.hartismag.gr/hartis-37/klimakes/ston-asterismo-tis-aristeris-melagkhliasis-5>),

αριστερής _____ μελαγχολίας

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/02/01/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-1-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25BF-%25CE%25B1%25CE%25B3%25CE%25BA%25CF%258C%25CE%25BB%25CE%25BB%25CE%25B9-%25CE%25B8%25CE%25B5%25CF%2581-2/>),

πολιτικής _____ θεωρίας

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/09/09/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-9/>),

queer

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/04/02/%25CF%25B2%25CE%25B1%25CF%2583%25CE%25AF%25CE%25BB%25CE%25B7%25CF%2582-%25CE%25BB%25CE%25B1%25CE%25BC%25CF%2580%25CF%2581%25CF%258C%25CF%2580%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BB%25CE%25BF%25CF%2582%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-5/>),

φύλου

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/04/30/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-5/>),

κανόνα

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/11/27/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-12-%25CE%25B3%25CE%25B9%25CE%25AC%25CE%25BD%25CE%25BD%25CE%25B7%25CF%2582-%25CE%25B4%25CE%25BF%25CF%258D%25CE%25BA/>),

μουσικής

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/07/30/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-8/>),

μετάφρασης

(<https://poetrypiano.wordpress.com/2019/09/29/%25CF%2580%25CE%25B1%25CE%25AF%25CE%25B6%25CE%25BF%25CF%2585%25CE%25BC%25CE%25B5-%25CE%25AD%25CE%25BD%25CE%25B1-%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1/>), κλπ. Σκοπός σε κάθε περίπτωση είναι να δοκιμαστεί σε ποιητικά κείμενα μια διαφορετική προσέγγιση με τη δική της ορολογία και μεθοδολογία.

Μια άλλη προσέγγιση που θα ήθελα να προτείνω είναι οι σπουδές του Παγκόσμιου Νότου (Global South), τοποθετώντας την Ελλάδα σε ένα ωκεάνιο παγκόσμιο Νότο και ένα μεταποικιακό χρόνο όπου υφίσταται τις αλληπάλληλες μεταπτώσεις μιας πολλαπλής κρίσης. Ως γνωστόν, ο όρος «Παγκόσμιος Νότος» παρουσιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και διαδέχθηκε τον όρο «Τρίτος Κόσμος» (που παρουσιάστηκε στη δεκαετία του 1950 και επικράτησε στην περίοδο 1960-80), και τον όρο «Μεταποικιοκρατία» (που διαδέχθηκε τον «Τρίτο Κόσμο» ως το τέλος του 20^{ού} αιώνα).

Ο Μποαβεντούρα ντε Σόουζα Σάντος έχει διευκρινήσει: «Ο Νότος δεν είναι γεωγραφικός όρος, αλλά επιστημολογικός και πολιτικός. [...] Ο Νότος αποτελείται από τις ομάδες που έχουν υποστεί, με συστηματικό τρόπο, τις αδικίες της αποικιοκρατίας, του καπιταλισμού και της πατριαρχίας. Και, φυσικά, υπάρχει και στην Ευρώπη» (Αυγή, 6.7.2015). Ο Νότος περιλαμβάνει ποικίλες πολιτικές, κοινωνικές, οικολογικές και φιλοσοφικές δυνάμεις που αναφέρονται σε πρώην αποικίες και αποδομούν τον νέο-αποικιακό Παγκόσμιο Βορρά.

Ο όρος καλύπτει μια γεωπολιτική περιοχή, ένα σώμα θεωριών, ένα οικονομικό σύμπλεγμα, μια αλληλουχία κωδικών που συνδέουν άτομα, τόπους, γλώσσες και στάσεις με τρόπους που παράγουν υποκειμενικές θέσεις, αντικειμενικές προϋποθέσεις και δυνατότητες δράσεις. Συμπληρωματικά, ο Νότος δηλώνει μια αξία, μια πρακτική, μια περιοχή, μια αισθητική, μια άποψη, μια στάση που απορρίπτουν την ηγεμονία της κανονιστικότητας και αντιστέκονται στην τάση της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης να υποτάξει τα πάντα στη λογική της ανεξέλεγκτης αγοράς. Επομένως δεν υπάρχουν Νότιοι συγγραφείς αλλά Νότια λογοτεχνικά στοιχεία, τεχνάσματα, είδη και έργα που απηχούν κι συμμετέχουν σε διεργασίες στον πολιτιστικό Παγκόσμιο Νότο.

Σε δοκίμιό μου που θα δημοσιευτεί στο *Χάρτη* (τεύχος 45, Σεπτέμβριος 2022) επισημαίνω τέτοια στοιχεία στα βιβλία της ποιητικής γενιάς του 2000 *Ένα κάτι πιο αργά* (2021) του Ζ. Δ. Αϊναλή, *Χίμαιρα: Αιγωδία* (2019) της Φοίβης Γιαννίση, *η θήβα μέμφει* (2020) του Γιάννη Δούκα, *Μια φορά κάθε τοπίο και ολότελα* (2015) της Κατερίνας Ηλιοπούλου, *Η Αντιγόνη στην Αϊτή* (2021) της Σάρας Θηλυκού, *Οι επόμενοι εμείς* (2021) του Αλέκου Λούντζη, *Στις εθνικές οδούς* (2022) του Θεοδωρή Ρακόπουλου, *Η ομορφιά των όπλων μας* (2021) του Θανάση Τσαλαπάτη και *Magnetic South: A Parable* (2022) του Θεοδωρή Χιώτη.

Πιστεύω επίσης πως μπορούμε να ανιχνεύσουμε στοιχεία του λογοτεχνικού Παγκόσμιου Νότου στο έργο και άλλων ποιητών όπως οι Μαρουσώ Αθανασίου, Βασίλης Αμανατίδης, Ορφέας Απέργης, Δημήτρης Γκιούλος, Θάνος Γώγος, Λένα Καλλέργη, Βάγια Κάλφα, Ναταλία Καραγιάννη, Νίκος Κουτσοδόντης, Γιώργος Λίλλης, Μαυλίνα Μάρβιν, Αρτέμις Μαυρομάτης, Κώστας Παπαθανασίου, Σταμάτης Πολενάκης, Γιώργος Πρεβεδουράκης, Θανάσης Τριαρίδης, Ανδρέας Τσιάκος, Πελαγία Φυτοπούλου, Μάριος Χατζηπροκοπίου, Παναγιώτης Χάχης και Αντώνης Ψάλλης.

Οι δοκιμαστικές ομαδοποιήσεις που προκύπτουν από την πειραματική χρήση νέων ερμηνευτικών μεθόδων μας βοηθούν να κάνουμε απροσδόκητες συσχετίσεις ανάμεσα σε ελληνικά έργα του 21^{ου} αιώνα καθώς και ανάμεσα σε ελληνικά και ξένα έργα, εξερευνώντας π. χ. τους διεθνείς ορίζοντες του

ποιητικού Παγκόσμιου Νότου. Επίσης μας παρακινούν να αναθεωρήσουμε την ιστορία της λογοτεχνίας. Π. χ. αν θέσουμε τον Παγκόσμιο Νότο ως κεντρικό σημείο προβληματικής, αντιλαμβανόμαστε την κομβική σημασία για τη λογοτεχνία μας της πρωτοποριακής στροφής που έκαναν ο Δημήτρης Καλοκύρης και ο Γιώργος Χουλιάρας από τη Γαλλοτραφή μεταφυσική Μεσόγειο, που κυριάρχησε για δεκαετίες στην ελληνική κουλτούρα, στον μεταποικιακό ωκεάνιο Νότο.